مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۲۵/۰۲/۲۳

د جورج فوستر یون لیک: له بنګاله تر لندن سفر

دوهم ټوک

(۲۴)

د جولای په ۲۵ نېټه موږ له یوهٔ لوی کاروان سره چې د کشمیر د باج یوه برخه یې لېږدوله او په شالونو کې ترل سوې وه سفر وکړ. موږ درې کاسه وړاندې د تهکال کلي ته ورسېدو او دلته مو د درې ورځني سفر لپاره خوراک توکي څکه زیرمه کړل چې تر مخه مو په پرتو لارو کې استوګن وګړي لږ ول.

په شپږویشتمه نېټه څلور کاسه وړاندې د تیمرود Timrood (ښایي جمرود وي ــ ژ) کلي ته ورسېدو؛ دا یو کوچنی خو ټینګ استحکامي کلی دئ چې د ډبرینو غرونو په سویلي ضلع کې واقع دئ؛ د غرهٔ ډبرې د سوځنده تودخې تاو لاندنۍ دښتې ته منعکس کوي. ددې کلي اوسېدونکي اصیل افغانان دي؛ له سره دې چې پېښور ته نېږدې دي نو په خپله تیمور شاه او یا د هغه حکومت ته لږ درناوی کوي، دا خبره موږ ته زموږ د توقف په لړ کې راڅرګنده سوه. [1] د کشمیر والي زموږ له قافلې سره څلور تبتي سپیان د پادشاه لپاره لېږلي ول. هغوی په ځانګړو تختونو کې لېږدول کېدل او زښته ډېره پاملرنه ورته کېدله. د سپیانو ساتونکو دا سپیان د اوبو یوه ډنډ ته د اوبو څښلو لپاره بوتلل؛ په دې مهال یوه افغان مېرمن دډنډ پر غاړې د خپل منګي په ډکولو بوخته وه. مسلمانان دا ځاروي نجس بولي، مېرمن چې ولیدل دا نجس ځاروي له مسلمانانو سره دي نو خپل منګی یې ځای پر ځای پرېښود او د ډبرو په ویشتلو یې پیل وکړ چې د سپیانو او د سپیانو د ساتونکو ډله یې له ځانه لېرې کړه او په لوړو چیغو یې له کلیوالو څخه د مرستي غوښتنه وکړه چې ډېره ژرتیا یې ورته درلوده. افغانان په چټکی سره راټول سول او د سپیانو او د سپیانو د ساتونکو مخه یې بنده کړه او پادشاه ته یې سپکې سپورې پیل کړې. هغه تر هغو اجازه نه درلوده چې د اوبو ډنډ ته راستانه سي تر هغو چې د قافلې ساتونکي ورسره مل نـهٔ وي.

په ۲۷ نېټي اتلس کاسه لېرې د ډکي Dikah په نوم یوهٔ کوچني کلي ته ورسېدو چې د کابل یا د اټک د سیند په ختیځې غاړې کې واقع دئ، سیند دلته په ښي لاس کې بهېږي. له تیمرود Timrood (ښایي جمرود وي - ژ) څخه دوه مایله لیرې یوهٔ نري تنګي ته ورسیدو چې د کلي په شمال کې د غرونو د لړۍ له منځه تېر سوی دئ. د تنګي په

---

[1] -The inhabitants of this village, genuine Afghans, have little respect, though residing so near Peshour, for either the person of Timur Shah, or his government, which was in some degree evinced during our halt. {Volume II page 53, PDF format both volumes combined page 396 }

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزي بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

خولـۀ کې افغانانو زموږ قافله ودروله او د شاه له څو تنو سرتېـرو پرته پر نورو ټولو مسافرانو یې یو لږ شمیر مالیه وضع کړه؛ همدا شان هغوی د پېښور له حکومتی څخه یو شمېـر روپۍ تر لاسه کوي چې مسافران له مزاحمت پرته ددوی له ولسوالۍ څخه تېـر سي. [2] ددغې ورځې د سفر په پیل کې چې خطر او ستړیا دواړه ورسره ملګرې وې زښت ډېر شدید باران وورېـد چې زما تقریباً ټول کاغذات یې له منځه یوړل او زما د صورتحساب کاغذونو ته نوره هېـڅ نښه او علامه او کرښه نـه وه پاتې او ما هغه ټول داسې باطل سوې وانګېـرل چې ګڼې د ټولو لګښتونو پیسې راکړل سوې دي. همدا شان کله چې ورځ خپل پای ته نـېږدې کېـدله ما د خپلې بې احتیاطۍ په پار ځان د یوې خطرناکې ماجرا په لومې کې ښکېـل کړ او کولی سم د نتیجې نسبت یې ټول په ښـۀ چانس پورې وتړم. کله چې باران ودرېـد، ډیر سوځنده لمر وځلېـد او   له بل لوري نـۀ کومه سرپناه وه. له دې چې اوږد سفر مو مخې کې پروت وو او قافله هم سوکه سوکه روانه وه زموږ تقریباً دیرش تنو آس سپرو چې عمدتاً مسلح وو لېـوال ول چې له دغو ستونزو تـېښـته وکړو نو پرېکړه مو وکړه چې د خپلې لارې له ملګرو څخه جلا سوو. که ما هغه درسونه زده کړي وای چې خلک یې معمولاً له تجربه کولو څخه زده کوي او د نتایجو خصوصاً د ځان په اړه مې د چارچلند په هکله سوکه او مسلسل فکر کړی وای نو هېـڅکله به ددغې دون کیشوت [3] ډلې غړی نـه وای سوای. موږ شاوخوا څلور مایله سفر کړی وو چې د افغانانو یوه ډله د غرونو له شا راووتله او موږ یې ودرولو او ټینګار یې کاوۀ چې ددوی له سیمې څخه د تـېرېـدلو په پار دې یو څو روپۍ د حق العبور په نوم ورکړو. [4]   زه دلته د یوۀ صادق قصه ویوونکي په توګه په نرۍ غاړه اعتراف کوم چې زموږ ډلې په زښتې ډېرې بزدلۍ عمل وکړ او له یوې ګډې هڅې څخه چې امکان یې ډېر موجود وو ګټه پورته نـۀ کړه. موږ دیرش تنه پیاوړي، مصمم، په ونه او څـېـرو ښکلي، له ما پرته نور ټول فتیله یې توپک یا توده وسله په لاس وو. په مجردې چې مېرڅمن رانـېږدې سو زموږ د ډلې مشر چې په تن غوټ، پیاوړی وو، پلنه ږیره او غاټ غاټ بریتونه یې وو او په یوه مست او سرکشه آس سپور وو یو ناڅاپه له سره تر پښو پورې په ویره کې ډوب سو او دا ویره د سترګو په رپ کې د ډلې په هر غړي کې خپره سوه. دغو غرنیو یوازې دومره وکول چې زموږ ویره یې ډېره کړله او پرته له پوښتنې ګړوېږنې خپله معموله غلا یې پیل کړه؛ خو د قافلې د رسېـدو له ډاره یې ونه سوای کولی چې هر څه له ځان سره یوسي. د نن ورځې د سفر د خطر په پوهېـدلو ما مخکې له مخکې خپلې روپۍ په دوه وو اوږدو کوچنیو او نریو بکسکونو کې اچولې وې او د جورابې په شان مې په خپلو پښو پورې تړلې وې او همدلته مې پټې کړې وې. ماته یو ښه چانس راپېـښ سو؛ کله چې افغانانو ولیدل چې زه د کچرې له پاسه د کوزېدلو کومه لېـوالتیا نـۀ لرم نو زه یې د کچرې له پاسه لاندې راغوځار کړم او په وچ زور یې زما د ځان کالیو ته لاس واچاوۀ او زما د ځان د جامو بیلابیلې برخې یې وپلټلې ؛ کله چې زما په جامو کې یې کوم ارزښتناک شی ونـۀ موند نـېږدې ول چې وهل ټکول پیل کړي خو په همدې

---

[2] -At the entrance of the pass, the Afghans stopped the kafilah, and, excepting some troops of the Shah, levied a small contribution on all the passengers; they receive, also, an annual sum from the government of Peshour, for permitting travellers to pass unmolested through their district. {Volume II page 54, PDF format both volumes combined page 397 }

[3] -Don Quixote - د ۱۶۰۵ او ۱۶۱۵ز کلونو هسپانوي ناول نوم دئ چې په دوه وو برخو کې لیکل سوی دئ. - ژ

[4] - We had advanced about four miles, when a small body of Afghans, which had issued from the hills and stopped us, peremptorily demanded a sum of money, as a toll for passing through their territory. {Volume II page 55, PDF format both volumes combined page 398 }

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

مهال کې د کشمیر د دیوان د کورنۍ یو هندو چې ما ورسره هلته آشنایي درلوده پټنه راوړاندې کړه او وړاندیز یې وکړ چې زما د آزادۍ لپاره به څو روپۍ جزیه ورکړي. دغه مهربان او لاس خلاصي هندو چې که دی له خپله مرګه وروسته ونه غواړي چې بیا راژوندی سي نو خدای دې نـۀ ژوندی کوي زما لپاره یې ډېره هڅه وکړه او له مهاجمانو سره یې دومره په ترخه او تونده ژبه خبرې وکړې چې د غلو یوتن، دا هندو ډېر ټینګ په څپېړه پر مخ وواهـۀ. دا هندو ددوی څپېړې ته تسلیم نـۀ سو او د پیسو او مداومې هڅې په وسیلې یې وکولای سول چې خپلې موخې ته ورسېږي. ددې وضعیت په پای ته رسېدلو سره زه یو ناڅاپه په خپلې کچرې باندې سپور سوم او له خپلې تېښتې مې د هوساینې احساس وکړ. په همدې حال کې وم چې یو ناڅاپه یوه کلکه ضربه مې په شا وخوړله، کله چې شا ته مې وکتل ګورم چې یو افغان ځانته زما د پام اړولو لپاره دا ضربه راکړه او په بریالۍ خندا په کړس کړس وخندید او راته ویې ویل چې اوس زموږ ډله کولی سي خپلې لارې ته دوام ورکړي ځکه چې قافله ورسره په جنګ اخته ده. خو له دې سره سره هغـۀ راته وویل چې موږ باید د خپل ځان د امنیت په پار صبر وکړو ترڅو قافله د نـښـتې له سیمې تېـره سي. ما له څو تنو نورو سره په چټکۍ ددغـۀ دستور پیروي وکړه؛ خو زموږ زړور مشر خپلې محتملې مرستې ته په کتنې د زړورتیا خبرې پیل کړې او څرګنده یې کړه چې د خپل مال او ناموس د بېـرته د ترلاسه کولو لپاره به په افغانانو برید کوي. سره له دې چې قافله په هماغو شاو خوا وه کې نـېـږدې وه او زموږ د مشر د ګواښ په بدل کې خښمېـدلې وه نو خپل خنجر یې راوایست او ډال یې هوا ته پورته کړ او د خپل له لاسه تللي مال د وصول په پار یې هغوی جګړې ته راوبلل. زموږ زړور محتاط افسر خپل خښم او قهر کښېـناوۀ خو په توندو خبرو یې وګواښل چې تاسو ته په مناسب وخت کې سخته سزا درکړم. د ورځې د سفر په پای کې یو هندو چې زموږ له ډلې څخه د مایل د ربعې په واټن لیرې سوی وو د غلو یوه کوچنۍ ډله په چټکۍ له غرو راکښته سوه او د څلور سوه روپیو په ارزښت یې ددۀ شمتـني لوټ کړه؛ مخکې له دې چې هندو ته مرسته ورسېـږي غلـو له لوټ سویو مالونو سره تېـښـتـه وکړه. د ورځنیو خطرونو او سختو کارونو له پای وروسته زما سترګې د کابل په سیند ولګېـدلې او د ډکې د کوچني کلي په لیدلو مې زړه ډېـر خوشحاله سو او همدلته مو دمه وکړه. له تیمرود (جمردو – ژ) څخه تر ډکې پورې د سفر لاره اغلباً د (هـیـبر تنګي Hyber Pass) [خـیـبر تنګي] په نوم یادېـږي. د همدې لارې په اوږدو کې د غلو خطر د پام وړ دئ. له دې کبله د بدرګه ډلې افسر خپلې ډلې ته بولنه ورکړه چې له قافلې ووځي او خپل سفر دې سبا په شنـۀ سهار پیل کړي. دا د امنیت او سرعت لپاره ښـۀ فرصت وو او نـۀ باید له لاسه تللی وای؛ خو د کچرې واله راضي کول ګران کار وو. د نورمـحـمد له مداخلې پرته چې هغه اطاعت ته مجبور کړي زه هم مجبور سوم له قافلې سره چې ورو ورور روانه وه وخوځېـږم. مخکې له دې چې له دې تم ځای څخه ووځم، اړینه بولم چې د هغو افغانانو په اړه یو څه ووایم چې موږ د هغوی له سیمو څخه راتېـر سوي یو. [5]

ښایي تاسو ته به په طبیعي ډول د تعجب وړ وي چې د یوې لویې امپراتورۍ پلازمینې ته نـېـږدې د وګړو یوه کوچنۍ ډله ژوند ژواک کوي او په اصلي سړک کې لارې نیسي او لارې بندوي او چا یې لا تر اوسه مخه نـۀ ده نیولې. د افغانانو د دې ډلې باغي چلند چې په دې هـېـواد کې د (هیبریانو) Hybers (خیبریانو – ژ) په نوم یادیږي په لومړي سر کې د

---

[5] - Before I quit this station it is necessary to lay before you a brief account of the tribe of Afghans, through whose district we had now passed. {Volume II page 57, PDF format both volumes combined page 400 }

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

تیمور شاه د دولت له بې کفایتۍ او د هغه د نظامي قدرت له فقدان څخه سرچینه اخلي. [6] هغوی د خپلې سیمې د جغرافیوي جوړښت د دلیل پر بنسټ چې له ډېرینو غرونو جوړه سیمه ده د خپل ژوندژواک تومنه له دغسې غیر مقید ژوندون څخه ترلاسه کوي. ددغو غرونو معدوده دَرې یوازې د انساني اړتیاوو بنسټیز توکي برابروي. دغه شډله ډله د تمدن د وروسته پاتې لامل سوې ده، په دې ډول چې د هغوی ګڼ شمېر د لرغونو تروګولدیتانو Troglodites [7] په شان د سمڅو یا په دقیق عبارت د ډبرو په سوریو کې ژوند کوي. سره له دې چې دوی د محمد د دین پیروان دي خو له دین څخه د ډېرې محدودې پوهې په لرلو په دې باور دي چې محمد د هغوی پیغمبر دئ او څلور یاران یې درلودل او فارسیان د علي ټوله مذهبي فرقه شریر او کافر دي. د هیبري (خیبري- ژ) لهجې بنسټ په افغان ژبه کې دئ خو ډېره زیږه او حلقي لهجه ده او ګاونډ قبائیل ورباندې په سمه نـهٔ پوهېږي. تیمور شاه چې ژمي یې په پېښور کې تېرول ځکه چې هوا یې تر کابل معتدله ده، تل له هیبر (خیبر – ژ) څخه د تېرېدلو پر مهال د هیبریانو (خیبریانو) تر برید لاندې راتـهٔ چې ددهٔ د کتار مخکینی او یا شاتینی ګارد به یې تر برید لاندې راغی. ما له یوهٔ ارمني سره ولیدل چې له ملتان څخه یې کابل ته سفر کاوهٔ. دی پېښور ته ورسېد. کله چې دی د هیبریانو (خیبریانو – ژ) له خطر څخه خبر سو نو بېرته ملتان ته ستون سو، دغه سفر درې اونۍ وخت ونیو. نوموړی له هغـهٔ ځایه کندهار ته لاړ چې د یوې میاشتې سفر دئ او له کندهاره تر کابله پینځلس ورځنی سفر دئ. دغه سفر ټول ټال ۹ اونۍ وخت ونیوهٔ حال دا چې د هیبر (خیبر) لاره معمولاً ۱۱ ورځې وخت غواړي چې کابل ته ورسېږئ. دغه حقیقت له یوې خوا د ارمني د احتیاط او صبر او له بل لوري د هیبریانو (خیبریانو – ژ) د واهمې څرګندونه کوي.

نوربیا

په اته ویشتمې نـېټې له لمر ختلو مخکې د قافلې...

[قدرمنو لوستونکو! د ښاغلي رحمت آریا د آرشیف: لینک]()

[6] - The lawless conduct of this sect of Afghans, who are known in this country by the name of Hybers, originates chiefly in the imbecility of Timur Shah's government, and his want of military spirit. {Volume II page 58, PDF format both volumes combined page 401}

[7] - Troglogyte په سمڅو کې ژوند کوونکي؛ مغاره نشین - ژ

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ